

Sygn. akt VIA Ca 741/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Jan Szachułowicz

Sędzia SA – Aldona Wapińska (spr.)

Sędzia SO (del.) – Ewa Harasimiuk

Protokolant: – sekr. sąd. Beata Pelikańska

po rozpoznaniu w dniu 31 marca 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w W.

przeciwko A. Ł. (1) i B. Ł. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

z dnia 29 stycznia 2014 r.

sygn. akt III C 40/13

zaocznego w stosunku do pozwanej B. Ł. (1)

I oddala apelację;

II zasądza od (...) w W. na rzecz A. Ł. (1) kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

VI ACa 741/14

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 18 grudnia 2013 r. (...) w W. wystąpił przeciwko A. Ł. (1) i B. Ł. (1), wnosząc o zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwoty 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 grudnia 2012 r., z ograniczeniem odpowiedzialności każdego z pozwanych do opisanych szczegółowo w pozwie nieruchomości oraz o zasądzenie od pozwanych kosztów procesu. Uzasadniając roszczenie powód powoływał się na odpowiedzialność rzeczową pozwanych z tytułu zabezpieczenia na nieruchomościach pozwanych hipotekami kaucyjnymi wierzytelności przysługującej Bankowi (...) S.A. wobec spółki J. G., A. Ł., C. Ł. – Spółka Jawna z tytułu umowy o kredyt obrotowy na rachunku bieżącym, zawartej 23 września 1999 r., którą to wierzytelność powód nabył w drodze przelewu.

Pozwany A. Ł. (1) wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut przedawnienia wierzytelności dochodzonej pozwem.

Pozwana B. Ł. (1) nie wniosła odpowiedzi na pozew, nie stawiała się na rozprawę i nie zajęła stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 29 stycznia 2014 r., zaocznym w stosunku do B. Ł. (1), Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od (...) w W. na rzecz pozwanego A. Ł. (1) kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego były następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Wspólnicy spółki cywilnej (...) s.c. J. G., A. Ł. (1), C. Ł. zawarli z Bankiem (...) S.A. w W. 23 września 1999 r. umowę kredytu obrotowego. Zabezpieczeniem wierzytelności były hipoteki kaucyjne na nieruchomościach objętych księgami wieczystymi KW (...). Dnia 26 listopada 2001 r. wyżej wskazane osoby zawarły umowę spłaty zadłużenia, potwierdzając wcześniejsze zobowiązania i zabezpieczenia.

Wierzytelność objęta powyżej wskazaną umową została przelana na rzecz powoda w niniejszej sprawie umową z dnia 30.10.2007 r. Cesja objęła wszelkie prawa związane z wierzytelnością, w tym hipoteki, zastawy, weksle, itd., tj. również zabezpieczenia określone w załączniku nr 4 do umowy.

Powód uzyskał wpis w księdze wieczystej (...) prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność B. Ł. (1) przysługujących mu praw z tytułu hipoteki umownej kaucyjnej do kwoty 500.000 zł. Taki sam wpis powód uzyskał w księdze wieczystej (...) do kwoty 646.750 zł, stanowiącej własność A. Ł. (1) oraz w księdze wieczystej (...) stanowiącej własność B. Ł. (1), do kwoty 500.000 zł.

Na datę 06.12.2012 r. wierzytelność z tytułu kredytu obrotowego wynosiła (należność główna i odsetki) sumę 3.155.515,90 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów dołączonych do pozwu, które nie budziły wątpliwości.

Oceniając zasadność zgłoszonego żądania Sąd pierwszej instancji wskazał, iż podstawą prawną dochodzonego roszczenia był art. 65, 66 w zw. z art. 75 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Sąd Okręgowy, mając na uwadze treść art. 77 u.k.w.h., nie uznał za zasadny zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia, podnosząc, że odpowiedzialność pozwanego miała charakter rzeczowy oraz to, iż zarzut ten dotyczył wierzytelności zabezpieczonej hipoteką.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji pomimo nie zajęcia przez pozwaną stanowiska w sprawie wydany wobec niej wyrok nie mógł uwzględniać powództwa, gdyż zaszły okoliczności wynikające z art. 339 § 2 k.p.c. Sąd ten przypomniał, iż powód dochodził w niniejszej sprawie zapłaty od pozwanych solidarnie kwoty 100.000 zł, przy czym solidarną odpowiedzialność pozwanych powód wywodził z tego, że byli dłużnikami rzeczowymi, wobec obciążenia nieruchomości stanowiących ich własność hipotekami w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z udzielonego w 1999 r. kredytu.

Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z art. 369 k.c. zobowiązanie jest solidarne, gdy wynika to z ustawy lub z czynności prawnej. Powód domagając się od pozwanych solidarnej zapłaty nie przedstawił żadnych okoliczności, które uzasadniałyby taką ich odpowiedzialność. B. Ł. (1) nie była stroną umowy o kredyt ani współnikiem spółki cywilnej wobec tego nie odpowiadała za zapłatę zabezpieczonej wierzytelności solidarnie z innymi osobami, które zaciągnęły zobowiązanie podstawowe. Odpowiedzialność każdego z pozwanych wynikała z zabezpieczenia hipotecznego, jednakże każde z nich obciążało nieruchomości stanowiące wyłącznie ich własność, a nie np. przedmiot współwłasności. U podstaw ich odpowiedzialności rzeczowej stały więc różne zdarzenia prawne (inne umowy o ustanowienie hipoteki kaucyjnej umownej). Brak było jakiegokolwiek czynności prawnej, która pozwalałaby na

stwierdzenie, że odpowiedzialność dłużników jest solidarna. Nie można było poszukiwać podstawy solidarności w przepisach ustawy, jako że ustanowienie hipoteki nie powoduje skutku w postaci takiej odpowiedzialności.

W ocenie Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości podzielność świadczenia z tytułu kredytu obrotowego. Świadczenie ma taki charakter, jeżeli jest kilku dłużników lub wierzycieli. Skoro więc świadczenie podstawowe zabezpieczone hipoteką było podzielne, powodowy fundusz mógł dochodzić jedynie jego części. Jednakże z uwagi na to, że powód domagał się zapłaty od pozwanych kwot należnych z tytułu hipotek obciążających różne nieruchomości, dochodzona od nich kwota nie mogła być uznana za świadczenie podzielne, wobec tego, że wierzytelności wobec każdej z osób po stronie pozwanej wynikały w istocie z różnych praw rzeczowych. Zdaniem Sądu pierwszej instancji brak było podstaw do uznania, że B. Ł. i A. Ł. odpowiadają za zapłatę dochodzonej kwoty in solidum. Spełnienie świadczenia przez jednego z nich na podstawie jego odpowiedzialności rzeczowej nie zwolni bowiem drugiego z dłużników rzeczowych od tego samego rodzaju odpowiedzialności, jednakże wynikającej z obciążenia inną hipoteką odrębnej nieruchomości. O zobowiązaniu in solidum można byłoby mówić np. w przypadku, gdyby pozwani byli dłużnikami rzeczowymi w oparciu o zabezpieczenie ustanowione na tej samej nieruchomości. Inne hipoteki obciążające różne nieruchomości i w związku z tym samodzielna podstawa odpowiedzialności rzeczowej każdego z pozwanych, wyklucza – w ocenie Sądu pierwszej instancji – możliwość przyjęcia, że powód mógłby dochodzić od nich zapłaty w wyżej wskazany sposób.

Sąd Okręgowy podniósł, iż zgodnie z art. 321 § 1 k.c. sąd nie może wyrokować co do przedmiotu nieobjętego żądaniem ani zasądzać ponad żądanie. W niniejszej sprawie to związanie dotyczyło żądania sformułowanego jako zasądzenie dochodzonej należności solidarnie. Zdaniem tego Sądu - wobec przedstawionych wyżej wywodów – brak było podstaw do uwzględnienia powództwa poprzez zasądzenie kwoty objętej pozwem od pozwanych jako dłużników solidarnych, ani też nie było możliwości określenia ich odpowiedzialności jako in solidum, co – w zasadzie z punktu widzenia zaspokojenia interesu wierzyciela – miałyby skutek zbliżony do solidarności.

Ponieważ powód wskazał, że dochodzi jedynie kwoty 100.000 zł solidarnie od obojga pozwanych, to zważywszy, iż pozwani nie odpowiadają solidarnie, nie było możliwości zasądzenia kwoty po 100.000 zł od każdego z nich, jako że w ten sposób Sąd orzekł by ponad żądanie, zasądzając w istocie kwotę 200.000 zł.

Zdaniem Sądu brak było też możliwości przyjęcia, iż - z uwagi na powołane podstawy odpowiedzialności pozwanych - zgłoszone roszczenie może być dochodzone w niniejszej sprawie podzielnie od każdego z nich. Nawet w przypadku przyjęcia, że taka podzielność jest możliwa nie było merytorycznych podstaw do dokonania samodzielnie przez Sąd wyboru w jaki sposób ma być zaspokojona wierzytelność. Z uwagi na żądanie solidarnej zapłaty trzeba było przyjąć, że w istocie odmienne zasądzenie dochodzonej kwoty 100.000 zł (np. po 50.000 zł od każdego z pozwanych) nie znajduje uzasadnienia w powołanym stanie faktycznym i stanowiłoby orzeczenie sprzeczne z art. 321 § 1 k.c.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy oddalił powództwo, o kosztach procesu orzekając na podstawie art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Pozwany wygrał sprawę, na jego koszty składało się wynagrodzenie pełnomocnika wg tzw. stawek minimalnych; powód winien mu je więc zwrócić.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego w całości zaskarżył apelacją powód (...) w W., zarzucając naruszenie:

a) art. 321 § 1 k.p.c. polegające na przyjęciu, że brak podstaw do przyjęcia solidarnej odpowiedzialności dłużników za spełnienie dochodzonego przez wierzyciela świadczenia uzasadnia oddalenie powództwa o to świadczenie wobec zakazu wyrokowania wbrew lub ponad żądanie pozwu, podczas gdy solidarność zobowiązania nie jest w ogóle zdarzeniem prawnym, lecz cechą zobowiązania powstałego w wyniku określonego zdarzenia prawnego, która nie wiąże Sadu i nie narusza zakazu określonego w art. 321 § 1 k.p.c.

b) art. 379 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że świadczenie pozwanych nie ma charakteru podzielnego, podczas gdy bezsprzecznie z przedłożonych dowodów wynikało, że świadczenie jest pieniężne.

Mając na uwadze powyższe zarzuty apelujący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanych A. Ł. (1) i B. Ł. (1) na rzecz powoda (...) z siedzibą w W. kwot po 50.000 zł od każdego wraz z ustawowymi odsetkami

liczonymi od dnia 6 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanego A. Ł. (1) do należącej do niego nieruchomości położonej w W., dla której Sąd Rejonowy w Wołominie, (...) Wydział (...) prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) oraz z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanej B. Ł. (1) do należących do niej nieruchomości: położonej w W., dla której Sąd Rejonowy w Wołominie, (...) Wydział (...) prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) i położonej w W., dla której Sąd Rejonowy w Wołominie, (...) Wydział (...) prowadzi księgę wieczystą o numerze (...). Apelujący wnosił ponadto o zasądzenie od pozwanych na rzecz strony powodowej kosztów procesu, w tym kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych. Ewentualnie powód wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pozwany A. Ł. (1) wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwana B. Ł. (1) nie zajęła stanowiska w przedmiocie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, bowiem ustalenia faktyczne i ich ocena prawna, dokonane przez Sąd Okręgowy są prawidłowe. Sąd Apelacyjny w pełni je podziela i przyjmuje za własne z poniższym uzupełnieniem.

Przede wszystkim zauważyć należy, iż powód dochodził od obojga pozwanych solidarnie kwoty 100.000 zł jako od dłużników rzeczowych, których odpowiedzialność wynika z zabezpieczenia hipotekami kaucyjnymi ustanowionymi na nieruchomościach pozwanych wierzytelności spłaty kredytu obrotowego udzielonego przez Bank (...) S.A. spółce J. G., A. Ł. (1), C. Ł. – Spółka Jawna (poprzednio spółka cywilna) na podstawie umowy o kredyt obrotowy na rachunku bieżącym, zawartej 23 września 1999 r., którą to wierzytelność powód nabył w drodze przelewu.

Wszystkie hipoteki ustanowione zostały na nieruchomościach pozwanych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 131, poz. 1075 – dalej „ustawa zmieniająca”). Zgodnie z art. 5 ust. 1 tej ustawy do hipotek kaucyjnych powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2, stosuje się przepisy ustawy o księgach wieczystych i hipotece, w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą, z wyjątkiem przepisów o rozporządzaniu opróżnionym miejscem hipotecznym. Jednakże w myśl ust. 2 tego artykułu „2. Do hipotek zwykłych powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy, o której mowa w art. 1, w dotychczasowym brzmieniu, z wyjątkiem art. 76 ust. 1 i 4 tej ustawy, które stosuje się w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. **To samo dotyczy hipotek kaucyjnych zabezpieczających roszczenia związane z wierzytelnością hipoteczną, lecz nieobjętych z mocy ustawy hipoteką zwykłą, powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.**” Z powyższego przepisu wynika zatem, iż w sprawie niniejszej będą miały zastosowanie dotychczasowe przepisy o hipotece kaucyjnej, obowiązujące przed wejściem w życie ustawy zmieniającej, bowiem wszystkie hipoteki kaucyjne zabezpieczały wierzytelności nieobjęte z mocy ustawy hipoteką zwykłą (m.in. odsetki według zmiennej stopy procentowej).

W ocenie Sądu Apelacyjnego trafnie uznał Sąd pierwszej instancji, iż w sprawie niniejszej brak było podstaw do przyjęcia solidarnej odpowiedzialności pozwanych. Taka solidarność nie powstaje bowiem na podstawie przepisów ustawy, ani też nie wykazano, aby powstała w drodze czynności prawnej. Brak po stronie pozwanych solidarności biernej został ostatecznie przyznany przez powoda w apelacji. Powód jednak stoi na stanowisku, iż w takim razie Sąd pierwszej instancji na podstawie art. 379 § 1 k.c. winien był zasądzić dochodzone roszczenie po połowie od każdego z pozwanych, jako że jest to świadczenie pieniężne, a zatem jest świadczeniem podzielnym.

Z takim stanowiskiem nie można się zgodzić. Przede wszystkim zauważyć należy, iż przepis art. 379 k.c. stanowi : „ 379 § 1 Jeżeli jest kilku dłużników albo kilku wierzycieli, a świadczenie jest podzielne, zarówno dług, jak i wierzytelność

dzieli się na tyle niezależnych od siebie części, ilu jest dłużników albo wierzycieli. Części te są równe, jeżeli z okoliczności nie wynika nic innego.

§ 2. Świadczenie jest podzielne, jeżeli może być spełnione częściowo bez istotnej zmiany przedmiotu lub wartości.” . Zgodnie z powszechnie przyjętymi poglądami podział długu i wierzytelności zgodnie z art. 379 § 1 k.c. dotyczy jedynie takiego przypadku, gdy świadczenie podzielne wynika z jednego stosunku zobowiązaniowego. Tym samym reguła ta nie obejmuje zobowiązania in solidum, w którym kilka podmiotów na podstawie odrębnych stosunków prawnych jest zobowiązanych wobec jednego wierzyciela do spełnienia świadczeń zmierzających do zaspokojenia tego samego interesu i to nawet wówczas, gdy świadczenie każdego z dłużników jest podzielne. W sprawie niniejszej każdego z pozwanych łączył z wierzycielem odrębny stosunek zobowiązaniowy, na mocy którego każde z nich ustanowiło na rzecz wierzyciela ograniczone prawo rzeczowe w postaci hipotek kaucyjnych na swoich nieruchomościach, nie będących przedmiotami współwłasności. Z powyższego wynika – jak trafnie zauważył Sąd pierwszej instancji - iż uwzględnienie powództwa i zasądzenie należności od jednego z pozwanych nie zwolni z długu drugiego pozwanego, w szczególności z uwagi na wysokość wierzytelności i wysokość zabezpieczenia hipotecznego. Brak było zatem możliwości zastosowania przez Sąd Okręgowy przepisu art. 379 § 1 k.c. i uwzględnienia powództwa z uwagi na treść art. 321 k.p.c. bowiem Sąd pierwszej instancji w istocie sam musiałby dokonać wyboru, którego dłużnika obciążyć w jakim zakresie – do czego nie jest uprawniony.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego uwzględnieniu przez Sąd drugiej instancji żądania zgłoszonego w apelacji, stoi na przeszkodzie treść art. 105 u.k.w.h. w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy zmieniającej, stanowiący, iż wierzyciel nie może powołać się na wpis hipoteki kaucyjnej w celu udowodnienia wierzytelności zabezpieczonej. Powód na wykazanie istnienia wierzytelności zabezpieczonej przedstawił wyciąg z ksiąg rachunkowych funduszu (...) i ewidencji analitycznej nr (...) z dnia 6 grudnia 2012 r., umowę przelewu wierzytelności z dnia 30.10.2007 r. wraz z załącznikiem dotyczącym dochodzonej niniejszym pozwem wierzytelności, umowę kredytu z 1999 r. i umowę spłaty zadłużenia z 2001 r., przy czym wysokość dochodzonej wierzytelności wykazuje jedynie pierwszy z dokumentów. Zgodnie jednak z przepisem art. 194 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (tekst jednolity Dz.U.2014.157) w brzmieniu obowiązującym od dnia 20 lipca 2013 r. : „1. Księgi rachunkowe funduszu (...), wyciągi z tych ksiąg podpisane przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych funduszu i opatrzone pieczęcią towarzystwa zarządzającego funduszem (...) oraz wszelkie wystawione w ten sposób oświadczenia zawierające zobowiązania, zwolnienie z zobowiązań, zrzeczenie się praw lub pokwitowanie odbioru należności mają moc prawną dokumentów urzędowych oraz stanowią podstawę do dokonania wpisów w księgach wieczystych i rejestrach publicznych.

2. Moc prawna dokumentów urzędowych, o której mowa w ust. 1, nie obowiązuje w odniesieniu do dokumentów wymienionych w tym przepisie w postępowaniu cywilnym.” Przepis ust. 2 Sąd Okręgowy miał obowiązek stosować w dacie wyrokowania zgodnie z treścią art. 316 § 1 k.p.c. Nie można było zatem uznać, aby w sposób wystarczający wierzytelność powoda została w niniejszym postępowaniu wykazana, zwłaszcza wobec treści zarzutów podniesionych przez pozwanego A. Ł. (1) w odpowiedzi na pozew.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny – w pełni dzieląc ustalenia faktyczne Sąd pierwszej instancji oraz dokonana przez ten Sąd ich ocenę prawną – na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku o kosztach procesu rozstrzygając stosownie do treści art. 98 § 1 i 2 oraz art. 99 k.p.c.